

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

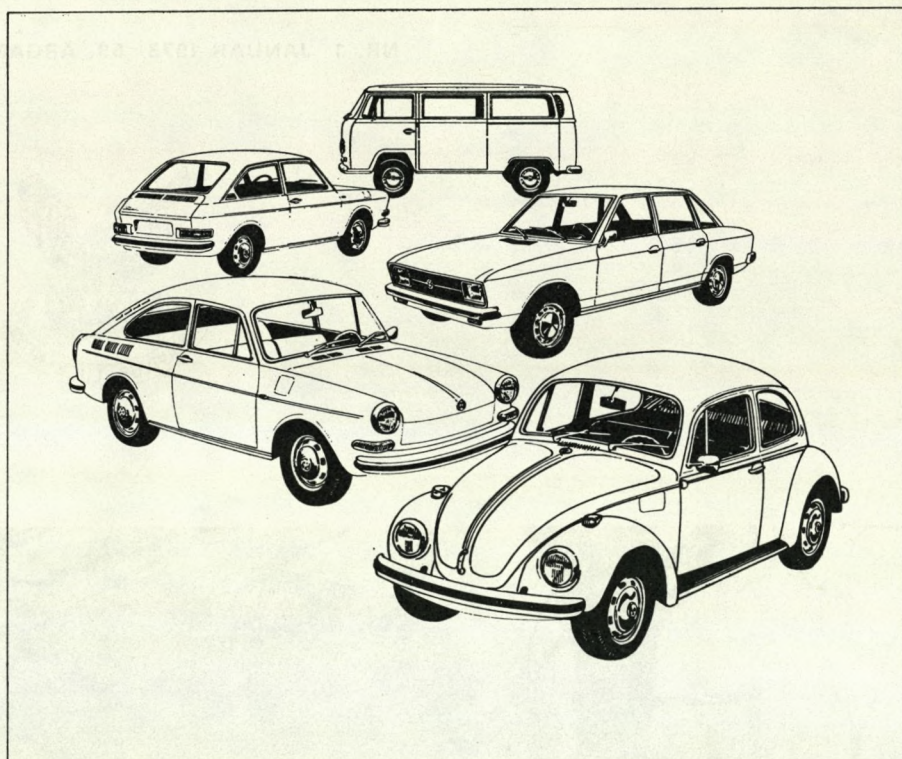
Soranerbladet

NR. 1 JANUAR 1973 58. ÅRGANG

Foto: Hagan Hasselbalch

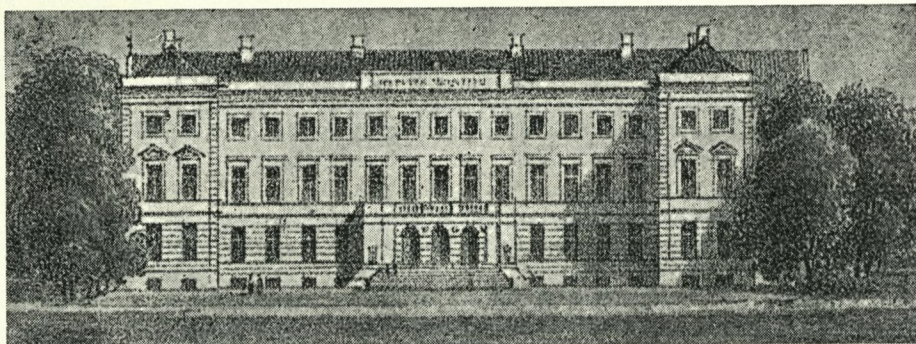
MÅNEDSSKRIFT FOR SORANSK SAMFUND

motto:

En god historie kan fortælles på mange måder.

Academia Sorana

efter gammelt stik

SORANER-BLADET

JANUAR

58. ÅRGANG

NUMMER 1

Taknemmelige tanker på Ludvig Holberg

Tale af rektor Johannes Jørgensen ved Holbergfesten i Soransk Samfunds jydsk afdeling.

Når man som jeg i 23 år har ædt den gamle barons brød og hvert af disse år den 3. dec. har drukket fødselsdagschokolade med basser, haft frieftermiddag og tilmed i de fleste af disse år sammen med III g-klasserne været indbudt til aftenens festforestilling i Det kgl. Teater, falder det naturligt, at man ret ofte sender den ærværdige herre en taknemmelig tanke. Derfor er jeg da også glad for i aften, samtidig med at jeg har den lykke at mødes med en række gamle elever, at få lejlighed til at give udtryk for noget af det, der har fængslet mig hos Holberg.

Selv om Ludvig Holberg i dag fylder 288 år, er han jo ikke nogen almindelig fortidslevning, som kun ved særlig højtidelige lejligheder hentes frem og pudses op. Han er ikke blevet tilstøvet, men er stadig levende og æggende, og det ikke blot i komedierne, men også i adskillige af sine øvrige skrifter, især i

Moralske Tanker, der er hans kønneste bog, og i epistlerne. Disse sidste Skrifter er med god grund blevet sammenlignet med vor tids dagbladskronikker; her ræsonnerer han letfatteligt om alt mellem himmel og jord, meddeler os sin livsvisdom og tilskynder os til selv at løse videre på problemerne.

H. lægger ikke skjul på, hvad han vil med sit omfangsrige forfatterskab – alene hans historiske og filosofiske værker omfatter ca. 13.000 sider. Han siger selv, at han vil berige den danske litteratur ved at give prøver på alle litteraturarter, han vil udvikle det danske sprog til et nationalt udtryksmiddel for dansk åndsliv, og han vil tilføje dette åndsliv nyt indhold ude fra Europa, men først og fremmest vil han moralisere, altså virke folkeopdragende, og det ikke blot ved sine skrifter, men også ved sin livsførelse. Da han af sin læge fik at vide, at han ikke kunne

leve længere, sagde han: »Det er mig nok, at jeg i al min Levetid har søgt at være en nyttig Borger i mit Fædreland, vil derfor gerne døe, siden jeg mærker, at mit Livs Kræfter ikke længere ståe mig bie«. Gennem disse ord får vi et smukt indtryk af den virksomme mand, hvis store mål var at blive en nyttig borger i sit land. Hele hans forfatterskab er da også stort set en håndbog i godt borgerskab og til lige i individuel opdragelse.

At komedierne har virket således, fastslår H. selv på sine gamle dage med de stærke ord: »Jeg vil ikkun alleene sige dette, at vore Danske Skuespil have omstøbt disse Rigers Almue ligesom udi en anden Form«. Og i sit historiske forfatterskab vil han ikke nøjes med blot at fortælle om fortidens tilstande, begivenheder og personer, men han vil forstå dem og bedømme dem, således at de kan have opdragende værdi for eftertiden: »Og dette kan jeg sige uden Skryden, at jeg næsten er den første iblandt Landsmænd, som i Steden for mavre og confuse Kroniker haver givet nogenledes vel indrettede Historier«. Men endnu tydeligere er den opdragende tendens i hans mere filosofiske værker: Helte- og heltindehistorierne, Niels Klim, Moralske Tanker og Epistlerne.

I indeværende efterår fejrer vi jo 250-året for komediernes fremkomst, og i den anledning er der skrevet og talt meget om disse Holbergs hovedværker, som han mere end noget andet skylder sin berømmelse. I stedet for at gentage, hvad mine tilhørere har kunnet læse, lytte eller se til i de sidste par måneder, vil jeg prøve på at fremdrage andre sider af H.s virksomhed.

Som H. præger sin tid, er han naturligvis selv præget af den. Ejendommeligt nok er mange af de synspunkter, der råder på H.s tid også stærkt fremme i nutiden. Han levede, ligesom vi gør det i dag, i en periode, hvor staten er den store formynder og ordner. Men

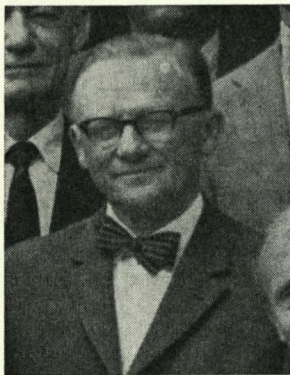
medens vi dog i dag har en vis indflydelse gennem vor valgret, var det på H.s tid den enevældige monark, der rådede, såvel på det politiske og økonomiske som det åndelige område. Især var statens indgriben i åndslivets forhold langt føleligere, end tilfældet er i nutidens Danmark. Ytringsfriheden var stærkt begrænset, idet alle skrifter skulle censureres og forsynes med påtegningen: Imprimatur d.v.s.: må trykkes, inden de fik lov til at udkomme. Der blev straks grebet ind over for angreb på det bestående styre, og de, der som H. ville fremføre nye synspunkter, måtte være yderst forsigtige. Gudsdyrkelsesfrihed eksisterede heller ikke i landet. Staten sørgede for, at kun den rene og uforfalskede lutherske lære vandt indpas.

Hvorledes er nu H.s stilling? På hvilke områder går han ind for disse synspunkter, og i hvilke tilfælde betegner hans opfattelse et brud med dem?

Man må være forsigtig, når man skal fastslå, hvilke meninger H. egentlig har. Det går ikke an at bygge alt for fast på et vilkårligt Holbergcitater. Det er i høj grad afgørende, om det er taget fra et satirisk digt, en komedie, et latinsk epigram, et historisk eller filosofisk skrift. H. kan nok så tit forsikre os om, at han skriver for at moralisere, men han er først og sidst digter, og det sker ikke sjældent, at kunstneren i ham tager magten fra moralisten.

Følgende hovedsynspunkt kan dog fastslås: Hele sit liv igennem er H. en energisk forsvarer af det enevældige styre og af statens vidtgående indgreb i den enkeltes bestemmelsesret i et omfang, der vil forbavse den, der kender H. som talsmand for menneskets ret og pligt til personlig udvikling.

H. begyndte tidligt at beskæftige sig med forholdet mellem stat og individ. En af hans allerførste bøger er netop en redegørelse for en borgers stilling i samfundet, altså en håndbog i samfundslære: Ludvig Holbergs Moralske

Rektor Johannes Jørgensen

Kierne eller Introduktion til Naturens og Folkerettens Kundskab hedder den. I dette værk giver han i populær form en fremstilling af de tanker om den enkelte borgers pligter og rettigheder, som var blevet fremsat ude i Europa i det 17. årh. af de store retsfilosoffer: hollænderen Grotius, englænderen Hobbes og tyskerne Thomasius og Pufendorf, tanker, som på vigtige punkter bryder med den opfattelse, der på H.s tid var den almindelige i Danmark. De nye synspunkter har grebet H. stærkt og er blevet bestemmende for hans livsanskuelse. Vigtigt er det syn, han har tilregnet sig på rettens og statens oprindelse: »Lige saa naturnødvendigt det er for et Menneske at have Samquem med andre Mennesker, lige så påkrævet er det, at der opstilles Regler for dette menneskelige Samquem, for havde Menneskene Lov til at gøre, hvad de havde Lyst til, ville de værre end Løver, Ulve og Bjørne slides og rives med hinanden«. »Saadanne Love for menneskelig Omgængelse er givet os af Gud i den hellige Skrift besynderligen udi de 10 Bud Ord«. Men menneskene er også selv i stand til at opstille sådanne moralregler i kraft af deres fornuft, for mennesket er af naturen udrustet med en ret opfattelse af, hvad der er ondt, og hvad der er godt. Denne naturlige

lov har Gud indplantet i menneskenes hjerter, og den kan forstås af alle og kendes af naturens lys. Og »Grundvolden af den naturlige lov er, at ethvert Menneske, saavidt det staaer til ham maae holde ved lige Samquem og Forening, hvoraf følger, at hvad som udi Almindelighed hielper til Samquem og Omgængelse, det haver den naturlige Lov befalet, og hvad der strider derimod er af samme Naturens Ret forbuden«.

På denne naturens store grundlov må alle andre love hvile. Men da alle mennesker ikke frivilligt følger disse naturlige regler for menneskeligt samliv, må der oprettes pagt og forbund mellem menneskene, hvorved man indgår gensidig forpligtelse, giver sig ind under love og øvrighed, der kan beskytte de svage mod de stærke. Staten er altså oprettet for at sikre det enkelte menneske; men for at opnå denne sikkerhed må man underkaste sig byrder og finde sig i at miste sin naturlige frihed, for »naar alt gaar ud på det gemene Bedste, stemmer det ikke overens med den enkeltes Interesse udi Serdelshed«. – Det er værd at lægge mærke til, at H. anerkender, at folket har den oprindelige magt, som det overdrager til den eller dem, der skal forestå regeringen. Han har stor social forståelse: »Spørgsmålet bliver, om det Societetet kand kaldes blomstrende, hvorudi visse borgere samle stor Rigdom og Liggendefæe, som er dem til byrde, og hvorudi andre leve udi yderste Armod«.

Når H. blandt de mulige statsformer foretrækker enevælden, er det ikke mindst, fordi denne regeringsform efter hans mening er mere bekvem og betryggende end nogen anden. Medbestemmende for H.s opfattelse har det sikkert også været, at enevælden nu engang var den legitime regeringsform her i landet, og ikke mindst at den havde virket fortræffeligt. Holbergtiden var på mange områder en stor opgangs-

LEGATER

Ansøgninger om de nedennævnte legater skal inden udgangen af januar måned 1973 indsendes til direktør, cand. jur. Svend Clausen, Amaliegade 21 A, 1256 København K., stiledet til Soransk Samfund med angivelse af, hvilket legat, der søges. Der findes ikke særlige ansøgningsskemaer, men i ansøgningen må der redegøres for, hvad legatet ønskes anvendt til, samt for ansøgerens økonomiske forhold.

1.

Fhv. handelsskoleejer og forstander Valdemar Petersens legat for unge mennesker, der er udgåede fra Sorø Akademis Skole med realeksamen.

Fortrinsret har sønner af borgere i Sorø by eller landdistrikt samt sådanne, der går handelsvejen.

2.

Støttefondet for gamle Soraneres efterladte.

Legatet kan søges af gamle soraneres efterladte. Fortrinsret har enker med børn.

3.

Mølleejer Frederik Jørgensen og hustrus legat.

Legatet kan søges af en soraner til uddannelsesformål, eller af gamle soraneres trængende enker.

4.

Forstkandidat Gustav Hoff-Hansens legat.

Legatet kan søges af en værdig trængende, ældre soraner og uddeles for en 5-årig periode.

5.

Ingebjørg og Poul Suhr-Henriksens legat.

Legatet kan søges af trængende gamle soranere eller af soranere til uddannelsesformål eller gives til sådanne formål, der skønnes af betydning for Sorø Akademis Skole eller Soransk Samfund.

6.

Soransk samfunds 100-års jubilæumslegat.

Legatet kan søges af nuværende eller tidligere elever eller lærere.

7.

Digteren, cand. jur. Aage Krarup Linds legat.

Legatets formål er at bekoste eller yde tilskud til udgivelse af kvalificerede arbejder af kunstnerisk, videnskabelig eller praktisk art og kan søges af personer, der i mindst tre år har været elev på Sorø Akademis Skole, eller som er eller gennem en årrække har været lærere ved skolen.

Svend Clausen.

tid for landet. Efter at Den store nordirske Krig var sluttet på en for landet lykkelig måde, fremstod en drifttig og velstillet borgerstand, og enevælden havde den fordel, at folket under den i høj grad stod som en enhed, og at de højere stænders privilegier var blevet væsentlig indskrænket. Men H. stiller også store krav til den enevældige fyrste, der udelukkende må arbejde på sine undersåtters vel og foregå dem med et godt eksempel, der er bedre end mange love. Eksemplets indflydelse er altid så meget større, som den er større i anseelse, der giver det.

Blandt historiens regenter er Peter den Store af Rusland den, H. sætter højest. Ved at tage sine undersætter på den rette måde, lykkedes det »Hans zariske Majestæt«, som H. af ærbødighed kalder ham, at omstøbe et helt folk og bringe orden ud af kaos.

H. anerkender statens ret til at pålægge borgerne skatter og afgifter, og ingen må uden særlig grund slippe, men man må ikke straffe de flittige og belønne de dovne. Han siger, at han som godsejer har det princip at lade bønderne betale afgift ikke efter skatteevnen, men efter skatteilden.

H. har stor interesse for borgernes økonomi, og den kendsgerning, at han, en fattig og forældreløs dreng, nåede at blive godsejer og storkapitalist, viser, at han selv var en stor økonom. Han var sin egen forlægger og boghandler, han ville ikke komme boghandlernes »Gryder til at kaage«. Da han på denne måde havde sparet nogle penge sammen, anbragte han først sin kapital i københavnske ejendomme – det gav godt udbytte, fordi der efter branden i 1728 var mangel på boliger. Senere, da kornpriserne steg, købte han landejendomme. Men han er tidligt klar over, at de rigdomme, han ved sparsommelighed og klog pengeanbringelse havde samlet, skal anvendes til »det gemene Bedste«, tilbagegives det samfund, han har tjent dem på, – noget,

vi, der her fejrer hans fødselsdag har god grund til at være taknemmelig for. – Han ønskede hellere at »ansees som en Regnskabs Mand eller Casserer for Publico end som eier af sin egen Formue«. Derfor kunne han godt tænke sig, at de mennesker, der ikke anvendte deres penge på en gavnlig måde, fik anvisning derpå af staten.

Det er ikke blot på det økonomiske og politiske område, H. ønsker individets frihed indskrænket, det gælder også på andre punkter. Staten har således krav på, at den gode borger indgår ægteskab og sætter børn i verden. Fritagne for at gifte sig er dog de, der ikke selv kan føde kone og børn. »Illigemåde kan ingen lastes for at holde sig fra Ægteskab, der er begavet med en serlig Indgetogenhed og ser, at han kan tiene sit Fædreland bedre udi eenlig Stand«. Til disse sidste regner han sig selvselv. Denne udtalelse kommer han med, da han er ca. 30 år, så han synes tidligt at have været klar over, at han ikke ville gifte sig. Dog har han gang på gang ment at måtte forklare andre, hvorfor han ikke opfyldte denne vigtige borgerpligt. Som 60-årig skriver han i sit 3. Levnedsbrev: »Førend jeg blev 40 år gammel, havde jeg ikke det, jeg kunne ernære en kone med, siden den tid har jeg ikke duet til at gifte mig. – Jeg planter alleene Træer, at jeg dog kan synes at opbygge Jorden med noget. Siden jeg ikke kan gøre Børn gjør jeg Bøger, og saa gjør jeg dog en Deel af min Pligt«. Han lægger dog ikke skjul på, at det er vanskeligere at skrive bøger, end at sætte børn i verden. Det sidste kan enhver »Amager Bonde gjøre lige saa let og net som en Keiser«.

På baggrund af H.s forherligelse af enevælde og statstvang, virker det overraskende, at han går stærkt ind for den enkeltes frihed på det åndelige område, især kræver han tålsomhed og frihed i religiøse spørgsmål. Gang på gang vender han sig mod censuren.

»De publique Censurer, som ere indførte udi adskillige lande, foraarsage og at en Ting ikke skrives som den er, men hvorledes en stat vil have, at den skal være. De faae gode Historier, som i disse sidste Tider komme for Lyset, ere Producter af de Lande, hvor saadanne censurer ikke ere indførte«. Han roser især forholdene i England, hvor man kan sige alt, hvad man tænker«. Her i Norden plages vi af skarpe Censurer, hvorved al Munterhed og Gejst dæmpes hos en skribent – Kun ringe, kraftesløst og mavert Tøj kommer for Lyset. Thi det Imprimatur, som sættes paa Skrifter, er det samme, som man ville sige: See det er en Bog, som intet indeholder uden alleene gemene og forslidte Ting«.

Når H. harmes over censurens indflydelse på historieskrivningen, er det sikkert den politiske censur, der irriterer ham. På sine gamle dage ærgrer han sig ganske vist over de mange umodne og unyttige skrifter, der blev udgivet, takket være boghandlerne, der gør litteraturen til profit og spekulerer i folks dårlige smag. Det er, som om litteraturen, der tidligere »leed af Forstoppelse, nu laborerer med Tarmeløb«. I et sådant anfald af irritation er det, at han foreslår, at der skulle ansættes åndelige skraldemænd eller skorstensfejere, der kunne feje rent i litteraturen engang imellem.

Selv om H. ønsker, at staten på mangfoldige områder skal ordne og regulere, vil han dog ingenlunde have, at det enkelte menneske skal afholde sig fra selv at spekulere over tilværelsens problemer. Staten skal ikke være åndelig formynder og tænke for den enkelte. Han spotter ganske vist folk, der ræsonnerer over ting, de ikke har forstand på, især det politiske område. I Den Politiske Kandestøber tager han den slags folk under behandling, måske gælder satiren her også ham selv, i sine unge dage politiserede han meget. Han vil ikke have, at jævne hånd-

værksfolk skal sidde på kroen og forhandle om, hvorvidt Wien skal have en flåde, eller hvem der skal være kejser i Tyskland. Derimod mener han, at man skal eksaminere vedtagne meninger, om de er vel grundede eller ej – og det gælder også på det religiøse område. Han siger: »Jeg beder om Guds Bistand udi min Eftersøgning – – og troer jeg i saa Maade, at Gud dømmer mildere om Vildfarelser som flyde af en bekymmerlig Eftersøgning, end visse magelige, feede og veltrivede Conformister, hvilke med frækhed fordømme alle dem, som ikke blindt følge deres meninger, hvilke de selv aldrig i grund have ransaget. – – Jeg kan for min Part sige, at hvis jeg farer vild, saa haver det kostet mig mere at vildfare, end det har kostet mange at tro ret«. Først kommer de indre brydninger, derefter overbevisningen. Men menneskene vil desværre vinde deres meninger for en billigere pris. Vigtigere end tillærte kundskaber er for H. grublen over problemerne. Ethvert menneskes opgave er at ransage uden skrømt, tænke uden fordom. Han agter det, der er personligt følt og individuelt tænkt. I Niels Klim skal fyrsten ikke spørge det samlede råd, men hver enkelt i enrum. I Epigram 81 hedde det: »Spørg du flere, lad hver i enrum sig erklære. Spørg du et samlet råd, eet svar du kun vil få«.

Når H. imidlertid blev ved med at være den stærke statsmagts talsmand, skyldes det måske, at begejstringen for dens resultater er gået ham i blodet, før han rigtig er begyndt at tænke over problemerne. Hans standpunkt er i hvert fald et stærkt vidnesbyrd om, at enevælden på hans tid havde virket godt. Hans pessimistiske syn på menneskets natur: mennesket er et dyr, som man kan ikke definere, har sikkert også medvirket til, at han mente, det burde køres i stramme tøjler. Betegnende er det dog, at han på de områder, som er af størst betydning for ham

som skribent og tænker, går ind for det 18. årh's europæiske frihedsstrømninger og hævder den enkeltes ret til at danne sig sin egen overbevisning. Herved søger han at udvikle mennesket ikke blot til at blive en god samfundsborger, men også til et særpræget individ og ikke en ensrettet partikel i et statslegeme. Med sit krav om en vidtgående ytringsfrihed kommer han – med eller mod sin vilje – til at bane vej for borgernes indflydelse på statens styrelse, og med sit arbejde for enkeltpersonlighedens udvikling viser han fremad mod det 19. årh.'s liberale og humane tankegang, som lykkeligvis eksisterer endnu i vore dage, selv om den mange steder har trange kår.

Denne korte redegørelse for H.s syn på stat og individ har forhåbentlig ikke blot historisk interesse. Som jeg nævnte i min indledning, kan H.s djærve og rammende formulering af stedse aktuelle synspunkter ægge os til at tumle videre med problemerne. Herved bliver han – også uden for komedierne – vedkommende og bestandig moderne. Udover hvad jeg allerede har fremført, kunne der nævnes talrige eksempler. Lad mig nøjes med at pege på 2: kondien og kønsrollemønstret.

Motionens, især fodvandringernes store betydning for sundheden erfarede H. på sine rejser. Hans vandring fra Oxford til London var for intet at regne mod de mere end 2000 km, han gik på sin rejse til Frankrig og Italien. Endvidere rider han på mulæsel op ad Alperne og suser i slæde ned i Savoyen. På hans ældre dage blev vandringerne naturligvis kortere, og han tyede til andre motionsformer, f. eks. brændesavning.

H.s undskyldninger for, at han ikke opfyldte den gode borgers pligt til at gifte sig og sætte børn i verden, har jeg tidligere omtalt. Hans skyhed over for ægteskab betød imidlertid ikke, at han ikke agtede kvinderne højt, og at han ikke befandt sig godt i deres selskab.

Allerede i 1720 forsvarede han i et skæmtedigt kvindens ligestilling med manden i evner og hendes ret til uddannelse og til at beklæde samme embeder og stillinger som han. I ideal-samfundet Potu i Niels Klim varetages den uhyre vigtige post som finansminister således af en kvinde. I flere af sine epistler fortæller H. om, hvorfor han foretrækker fruentimmer- for mandfolkeselskab. I det første hører han lutter pølsesnak, som interesserer og opmuntrer ham mere end mandfolkenes evindelige diskussioner om aviser og bøger, som han kender i forvejen. I spøgefuld form skriver han i *Moral-ske Tanker*, at da intet pryder en stad mere end skønne kvinder, bør politiet drage omsorg for »at den Frihed at træde i Ægtestand blev saaledes modereret, at Staden stedse kunde være forsynet med et tilstrækkeligt Antal af kønne, ugifte og uskamferede Jomfruer -- saa at ingen af samme (første) klasse maatte tillades at gifte sig, uden at Tallet var overkomplet, forinden hun haver naaet sine 35 Aar, med mindre hun enten ved smaa Kopper, Tænders Fald eller anden u-lykkelig hændelse haver tabt noget af sin Skønhed. Men spøg til side. Jeg kender ingen bedre formulering af lighedsprincippet end følgende ord af H.: »At holde Kvinden borte fra Forretninger, var det samme som at sige, at ingen som var fød med en Vorte paa Kinden maatte betroes noget Embede – eller de som have rødt Haar ikke måtte forvalte deres egne Midler. Verden taber intet ved at lade dem give Raad og dømme, som haver bedst Forstand, og at lade dem føre økonomi, som haver bedst Indsigt og Agtsomhed, den maa hedde Peder eller Maria, den maa være sort eller hvid«.

Selv Rødstrømpebevægelsen foregriber H. Hør blot følgende beskrivelse fra Niels Klim:

I Kongeriget *Kokleku* har man en ikke mindre vrang Skik, som Euro-pæerne ganske vist aldeles ville fordømme.

Indbyggerne ere alle Eenebærtræer af begge Kiön; men Mændene bruges kun til Kiökkensager, og andet ubetydeligt Arbeide. I Krigstider giöre de rigtig nok Tieneste; men blive sielden meer end Soldater; kun meget faa drive det saavidt, at de blive Fændrikker. Denne Post er den höieste, noget Hantræe i denne Stat kan giöre sig Haab om. Fruentimmerne derimod betroes de vigtigste, saavel borgerlige, som geistlige og krigerske Embeder. Jeg havde kort tilforn opholdt mig over Potuanerne, fordi de i Betieningers Uddeling ikke gave det eene Kiön Fortrin for det andet; men denne Nation forekom mig reent unaturlig og rasende. Jeg kunde aldeles ikke begribe Mandkiönnets Uvirksomhed, at det, trods sit Fortrin i Legemsstyrke, taalmodigen blev ved at bære dette foragtelige Aag, og i saa mange Aarhundrede havde ladet alting gaae i den gamle Slendrian; thi det havde naturligviis været dem let at afkaste Aaget, hvis de havde havt Villie eller Mod dertil. Men den gamle Vane havde dysset dem saa reent i Sövn, at det ikke faldt nogen ind at vove det mindste Skridt, for at lösrive sig af disse skammelige Lænker: de troede, at Naturen nu saa vilde have det, at Fruentimmerne skulde regiere Staten, og Mændene væve, kaage, strikke, spinde, feie Stuerne og faae Hug oven i Kiöbet.

Fruentimmerne grunde deres Herredömmе paa Mændenes større Legemskræfter, deres stærkere Muskler, og til grovt Arbeide bequemmere Lemmer. Det er heraf tydeligt, paastaae de, at Naturen kun har bestemt dem til hvad der kan forrettes med kroppen.

Fremmede forundre sig, når de kommer ind i Husene, og see Fruen paa Studerekammeret i Papirer op til Örerne, mens Herren nysler om i Kiökkenet og skurer Gryder. Og tilforladelig blev jeg, i hvilket Huus jeg kom, naar jeg vilde tale med Manden, viist ud i Kiökkenet, hvor

Een stod i Vasken, og en anden
hakked' Kiöd;
Een vendte Steg, en anden trilled'

Boller;

Og mellem Fade, Potter, Kasseroller, Enhver med Bæven Husets Frue löd. Jeg saae mange bedrövelige Virkninger af denne urimelige Skik. Ligesom man, for Exempel, finder paa andre Steder löse Fruentimmere, der bringe deres Kydskhed til Torvs, og handle med deres Yndigheder, saa finder man her unge Karle og Mænd, der sælge deres

Nætter, og til den Ende leie sig visse Vaaninger, hvis Skildter og Overskrivter vise hvad der handles med.

Topmålet af skæmtsomhed når H. dog, da han på sine gamle dage i sin 60. Epistel tager Fanden selv i forsvar og skriver følgende i sin apologi for Fanden: »Der fortæll'es, at Fanden engang paa Gammel-Torv mødte en pige, som havde ladet sig lokke, og lavede fornemmeligen til Barsel. Han nærmede sig Hende og sagde: »Hvordan er det fat, min gode Marthe, det synes at du haver begaaet daarlighed«. Pigen svarede da sukkende: »Ach hvad haver Fanden ikke at bestille«. Fanden, som vidste sig ganske uskyldig, blev derpå hed om Hovedet, gav hende et Ørefigen, sigende: »Det skal du have for din lgnagtige Mund. Det er dit eget kaade Kiöd, som du maa tilskrive Gierningen, hvorudi hverken jeg eller min Moder haver haft mindste Andeel«.

Madlavningskursus for gamle Soranere

Adskillige gange har den tanke været nævnt, om det var muligt i årets løb inden for Soransk Samfund at holde aftensammenkomster, og således at disse henlagdes til Sorø.

Ved soranerfrokosten i november, hvor man fastslog mange mænds manglende evne i et køkken, var der tilslutning til tanken om at lave et madlavningskursus for gamle soranere.

Nu er der mulighed for at få opfyldt begge de forannævnte ønsker på een gang.

Forstanderen for Sorø Husholdnings-skole, fru C. M. Wille Møller, har vist Soransk Samfund den helt enestående venlighed at ville lede et madlavningskursus i foråret 1973 for gamle soranere. Kursus begynder *mandag den 5. februar 1973 kl. 18.30* på Sorø Husholdningsskole, og fortsætter hver af de føl-

Soranerbladet

57. årgang

Indhold

Større artikler

H. A. Malling: På akademiet i Sorø 1822-1828	1
H. N. Winther om akademiet 1876-81 III, IIIA og IV	14, 91, 71
Paul Rantzau: Noget reaktionære reflexioner	18, 179 og 194
Gunnar Dam: Den store solformørkelse	41
Kampen om vejen over Flommen ..	61
Eigil Nielsen: Om at køre hundeslæde	97
Translokationen	117
N. M. Saxtorph: Rapport fra Etrurien	159
Skolens 150-årsdag	169
Erik Seidenfaden - årsfesttale	185

Nekrologer

Dødsfald: Læge Helge Nissen 6. april 1928 - 29. oktober 1971	21
Dødsfald: Trælasthanler Aage Budolph Hansen 29. juni 1912 - 9. januar 1972. Købmand Peter Helge Kaalund 3. juni 1909 - 10. januar 1972. Rejseinspektør Knud Munch-Larsen 9. februar 1895 - 29. januar 1972	36
Dødsfald: Sløjdlærer Søren Thomsen 25. juni 1886 - februar 1972. Andreas Jordy 5. september 1884 - 30. januar 1972. - Skibsmægler Finn Poulsen 25. oktober 1917 - 1. februar 1972. Kontorchef Steffen Thorsen 26. august 1923 - 5. februar 1972. Henry Nielsen 2. november 1890 - 7. februar 1972. Værkmester Otto Faber 1. juli 1893 - 8. februar 1972. Professor Aksel Frederik Andersen 10. februar 1891 - februar 1972. Speditør Jørgen Trolle 10. de-	

cember 1894 - 24. februar 1972	56
Dødsfald: Elektriker Waldemar Ulrik Leopold von Osten Hackhe 30. januar 1888 - 5. marts 1972.	74
Dødsfald: Bibliotekar Helge Kjærgaard 12. marts 1902 - 9. marts 1972. Fabrikejer Sven Husted-Andersen 10. februar 1904 - 12. april 1972. Sygehusinspektør Knud Gerhard Graae 24. december 1902 - 16. april 1972	94
Dødsfald: Kommunesekretær Willy Højen Burchardt 31. august 1915 - 9. november 1971. Arkivar Johannes Ewens 22. februar 1885 - 30. maj 1972. Kontorchef Steen Momme Secher 16. marts 1916 - 18. maj 1972. Redaktør Finn Spanning 27. januar 1915 - 5. juni 1972	113
Dødsfald: Civilingeniør Erik Riis-Carstensen 10. februar 1897 - 11. marts 1972. Sognefoged Erik Kruhøffer 7. april 1903 - 20. maj 1972. Stationsleder Kay Rothe 31. august 1919 - 3. juni 1972. Henning Machold 23. april 1896 - 13. juni 1972. Farmer og regeringskonsulent i Kenya Hans Christian Middelboe 26. december 1903 - 21. juni 1972	134
Dødsfald: Civilingeniør Hans Andersen 15. februar 1919 - april 1972. Kontorchef Niels Alfred Helms 18. marts 1893 - 27. juni 1972. Læge Carl Jul Hansen 24. december 1903 - 3. juli 1972. Læge Ole Bro Skejød 15. december 1828 - 12. juli 1972	155
Dødsfald: Kunstmaler Claus Adam Schall Holberg 19. maj 1908 - 6. august 1972. Oberst Erik Frederik Frigast 8. august 1899 - september 1972	164
Dødsfald: Vejassistent Ejvind Barfod 9. januar 1907 - 1. januar 1972.	

Ekspeditionssekretær i revisionsde- partementerne Peter Martin Clau- sen 15. januar 1909 – 16. juli 1972. Stadsdyrlæge Poul Madelung 8. ja- nuar 1914 – september 1972. Lærer Poul Rommelhoff 7. januar 1938 – september 1972. Sognepræst Gabriel Lind 17. maj 1892 – 21. september 1972. Underdirektør Georg Nicolai Bugge 31. oktober 1892 – 28. sep- tember 1972	180
---	-----

Dødsfald: Vinhandler Ebbe Nør- gaard Friis 12. januar 1891 – 4. sep- tember 1972. Købmand Axel Eduard Jensen 14. november 1896 – 19. sep- tember 1972. Driftsingeniør Thøger Binneballe 29. januar 1888 – 30. sep- tember 1972. Civilingeniør Peter Emil Mortensen 23. august 1889 – 14. oktober 1972. Købmand Just Ur- ban Hansen 5. november 1903 – 16. oktober 1972. Afdelingsleder Flem- ming Kisbye-Hansen 8. oktober 1926 – 3. november 1972. Civilingeniør Christian Andreas Bergsøe 15. juli 1905 – 7. november 1972	196
--	-----

Foreningsanliggender

Soranerfrokosters referater 12, 30, 46, 66, 83, 107, 132, 153, 161, 177 og 193	
Soraner aften	29
Fyns afdeling	31
Regnskaber	49
Generalforsamlingen	77
Jyske afdelings batøk	110
Indbydelse til årsfesten	137
Fraternitas Soranas stævne	144
Referat af årsfesten	189
Gave til Soransk Samfund	192

Biografisk stof

Soranere fra 1800-tallet søges 6, 34 og 54 Om Christian Frederik Behrendt og hans forhold til Sorø Akademi	9
Akademi-pige. Et interview med Karen Raft	26
Edouard Buntzen. Artikel i anled- ning af H. A. Mallings erindringer	48
I anledning af sløjdlærer Søren Thomsens død	112
En god soraner	132
Kricketspilleren Georg Brysting ..	138
Nordahls aktiviteter	142
Niels Bonnesen interviewet til A. P. Møllers firmablad	152
Til Marcus' 80-års dag	157
Hyldest til Herluf Raaschou-Nielsen	163

Andre artikler

En usløv gammel soraner	11
Lidt om H. C. Andersen og Sorø ..	25
Soranere er sløve	28
En protest og udmeldelse	32
Søen, søerne	32
Indenfor Klosterporten	45
Indlæg om betegnelsen »gammel- soraner«	48
Opfordring til deltagelse i cricket	65
Kommentar til protestudmeldelse ..	66
Provokation om »sløvhed« lykkedes	71
Habakuk	73
Indsigelse med efterfølgende redak- tør-kommentar	80
Lige et øjeblik. Indlæg med opfor- dring til nye ideers fremkomst ..	85
Regensen som skelet	85
Endnu et indlæg om protestudmel- delse	87
Målsætningsdebat	89
De 200 raske gamle soraneres sti- pendium	105
Fratergaardens klinker	108
Mere om H. C. Andersen og Sorø ..	108

Anmeldelser

V. Thorlacius-Ussings bog om Reventlow-museet på Pederstrup anmeldt af P. Sch.	44
Svend Ranvigs grønlandske spejderbog anmeldt af Tage Christiansen	68
Forårskoncerten anmeldt af Karin	87
Årsskriftet anmeldt af P. Sch.	88
Palle J. Nolsøes bog om Færøernes søfartshistorie anmeldt af Eiden Müller	90
Kai Hørby's bog med udvalg af kildesteder om reformationen i Danmark anmeldt af P. Sch.	107
Jubilæarfestligheder	121
For en »kort« bemærkning med efterfølgende formandssvar	129

Derfor er orglet i Sorø noget ganske særligt	132
Gensyn med sø og skov	150
Vi elske vort land	160
Skoleindræt	162
Pluk fra de gamle inspektionsprotokoller	16, 35, 55, 73, 92, 110

Billedartikler

Glahn i klassen. Tekst til tegning af Vilhelm Th. Lauritzen	13
En amatørfoto­grafs billede af tre berømtheder, rektor Hoff, professor Vilhelm Thomsen og maleren Knud Larsen	17
Uniformsfrihed og den gamle uniform	192

gende 9 mandage samme steds. Der kan i det pågældende kursus højst deltage 16, og der har allerede meldt sig 6. Hermed opfordres gamle soranere til at deltage, og anmeldelse om deltagelse, der er bindende, bedes rettet til Jonas Bruun, Bredgade 38, 1260 København K, inden den 19/1 1973. Når tallet 16 for anmeldte deltagere er nået, standses tilmeldingen.

Kursus begynder som sagt kl. 18.30 og varer i godt og vel 3 timer. Man spiser ved det pågældende kursus den mad, man selv har lavet og behøver således ikke at have spist middag forinden. For deltagere, som ikke er i egen befordring, og som kommer fra København, vil toget, afgang København kl. 16.55, være velegnet. Hjemkørsel med tog kan ske fra Sorø kl. 22.42, ankomst København kl. 23.56 (togskifte i Ringsted).

Deltagerne må selv afholde befordringsudgifterne og derudover betale de råmaterialer, der medgår til madlavningen. Det drejer sig formentlig om ca. 20,- kr. pr. aften. Forstander, fru C. M. Wille Møller har ikke ønsket at modtage vederlag for at undervise os. Det er efter min mening ganske urimeligt, men vi siger hende da hjertelig tak.

Mon ikke mange gamle soranere vil føle, at der her er en mulighed for at forene noget nyttigt med noget fornøjeligt. De, der synes sådan, og som har mulighed for deltagelse, kan altså skrive til undertegnede. *Jonas Bruun*

Jydske Afdelings Holberg fest 3-12-72

»Jylland er et stort land . . .«, og det har sikkert været grunden til, at jydsk afdeling havde valgt den (nogenlunde) centralt beliggende Kongenbro kro til festen; men alligevel var det mestendels de i figuren Randers-Horsens-Silkeborg boende, som var mødt op; så

megen mere ros til *Krog-Meyer* (1955) fra Varde, der var ene om at repræsentere vestjyderne.

Formanden *Borch Jacobsen* (1939) bød velkommen til de ialt 28 deltagere (årgange 1924-1966), og mindedes kort *K. E. Balle* (1929), hos hvem man havde været samlet sidste gang, til Batøk i maj måned. En særlig velkomst rettedes til aftenens festtaler (gymnastikassistent, adjunkt, lektor) rektor *Johs. Jørgensen* fra Sorø-Ribe-København-Frederikshavn. Formanden konstaterede, at han selv havde husket flaget, og at festkomitéen - det er *Erik Sanders* (1941) - havde husket skærftet.

Efter en passende pause til indtagelse af fast og flydende føde holdt rektor Jørgensen en herlig festforelæsning over Holberg, som man kan læse andetsteds i bladet; på trods af at han for første gang nogensinde havde tabt stemmen, blev det for mange en genoplevelse af dansktimerne nede på skolen. I direkte fortsættelse heraf afsang man »Før var der på dansk knap skrevet en bog . . .«.

Så lod Sanders foretage den traditionelle bortlodning af en flaske champagne, og minsæl om ikke formanden vandt den (de påstod, at det gik ærligt til; med det væld af tilstedeværende østtjyske dommere turde de nok heller ikke andet). Senere fandt Borch Jacobsen sig dog foranlediget til at bortlodde den endnu engang, og denne gang gik den til Varde hos Krog-Meyer.

Derefter læste *Warthoe* (1934) to scener fra »Jeppe på Bjerget«, nemlig »Hvorfor Jeppe drikker« og »I Baronens Seng«. Det var ubetaleligt morsomt. Bortset fra at Sanders senere reciterede »Den engelske Kaptajn« af Karl Bagger (S. 1827), var den officielle del af festen nu forbi. Man hyggede sig og dansede, drak kaffe eller hvad man nu havde lyst og råd til, talte meget både minder og andet mere almindeligt, og brød op ved 24-tiden.

Det var lidt synd for festkomitéen, at der ikke var kommet flere, navnlig må det være bittert med afbuddene fra de 6-7 par, han havde fået den sidste uges tid. Må jeg som tilløbende københavner sige, at de udeblevne har snydt sig selv godt; når et så begrænset antal, oven i købet med flertal i sølvbryllupsalderen og ældre, kan have en så vellykket aften, både på dansegulvet og ved de små borde, hvordan ville det så ikke have været, om nogle flere havde fået lettet sig.

N.Sx.

Baldur foreningen genopstået efter 3 års hvile

En håndfuld alumner fra Rektorgården (Torben Engelbrecht Christensen, Karsten Klüverts, Esben Munk Sørensen og Torben Juul Andersen) tog atter ideen fra Baldur-foreningen frem til debat. Efter et rundspørge blandt alumnerne blev der mandag den 9. oktober indkaldt til stiftende generalforsamling i Baldursalen. På mødet blev de gamle love forelagt forsamlingen, og mange paragraffer blev revideret, enkelte slettet og nogle nye tilføjet.

For at skabe en mere stabil forening end tidligere blev det besluttet, at foreningens medlemmer kun skulle omfatte alumnerne på Rektorgården, medens alle elever fra 2. og 3. g skulle være velkomne til særlige arrangementer. Foreningens formål blev derfor at skabe god underholdning til styrkelse af sammenholdet mellem skolens elever, samt at skabe en fortsat god trivsel for de på skolen boende elever, eller sagt med lovens ord: »At højne kulturen samt skabe god trivsel«.

Det blev endvidere besluttet, at foreningen skulle styres af en regering, bestående af 6 mand. Valgets resultat blev som følger:

Præsident - Torben Juul Andersen
Vicepræsident - Torben Engelbrecht Christensen

Sekretær - Karsten Klüverts

Censor - Lars Erup

Kasserer - Verner Madsen

PR-mand - Esben Munk Sørensen

Samtidig blev der valgt to embedsmænd: magister edendi og magister victoris. Den siddende regering tilstræber at holde mødeaftener hver 14. dag for medlemmerne samt at arrangere fælles-aftener med 2 til 3 ugers mellemrum.

Baldurs første arrangement blev afholdt den 2. november. Der var blevet samlet et ekspertpanel bestående af fem lærere fra gymnasiet: Hr. Pilegård, hr. O. Christensen, hr. Truelsen, hr. Ranvig og hr. Christoffersen samt akademi-lægen, dr. Rasmussen. Disse skulle i bedste Spørg Århus-stil besvare indkomne spørgsmål. Både eksperternes store indsats og det store publikums gavmildhed gjorde, at aftenen blev en succes, hvor alle implicerede morede sig storartet.

Aftenen har virket som en energipille på regeringen, og den nærmeste fremtid vil givetvis byde på mange aktiviteter i den gamle Baldursal.

På regeringens vegne

Torben Juul Andersen

Præsident

Julefrokosten på Grand Café den 7-12-72

Det var en vellykket og tæt besøgt frokost, hvor 32 gamle soranere fra årgangene 1902-71 samledes om det bugnende julebord; restauranten havde virkelig gjort sig umage ved foruden de almindelige frokostspiser at fremstille særlig julemad - finker, sylte, blodpølse med æblemos, sirup og kanel samt ribbensteg. Det bemærkes, at der var rødbeder nok!

Svend Clausen (1925) bød som næstformand velkommen, hilste fra formanden og lod skolen leve, - og Hebo (1970) var der også, så vi fik musik til den

fuldtonende »Jeg ved et sted . . .«. Noget henne i grovseriet omtalte *Kann Rasmussen* (1922) vores ældste medlem Hans Elving (1890), der fornylig havde slået alle soranske rekorder ved at fylde 99; hans interesse for Soransk Samfund er usvækket, han har været medlem i 82 år, og får stadig læst Soranerbladet højt for sig; vi sendte alle en hilsen. *Saxtorph* (1940) berettede kort om Jydsk Afdelings Holbergaften, og Clausen bebudede gule-ærter-aften her på Grand Café engang i februar. Derefter var der bortlodning af et eksemplar af Soranerbiografierne blandt dem, som endnu ikke havde købt; en mærkelig måde at stimulere salget på, men det var måske for at sprede skamfølelse (det så de »skyldige« nu ikke ud til); det blev *Høfler* (1919), der vandt.

I den anden bordende havde *Falster* og *Erik Andersen* (begge 1938) husket *Mackeprang* (1913) på en Holberg-optræden på Tersløsegård i 1934, hvor Holger Gabrielsen og Vilh. Andersen havde læst højt og Mackeprang sunget. Fordi M. fandt, at der ikke blev talt nok om Holberg her i dag, advarede han Falster mod at drive åndelige sysler i magistratens 4. afdeling. Det blev til et af hans vanlige, veloplagte cause-rier, denne gang med udgangspunkt i »Bogstavet C's klage til Regensburg Universitetet«. Erik Andersen kunne med hjælp af Rabelais (de var meget litterære oppe i den bordende) fremføre en virkelig fornøjelig forklaring på, hvorfor de danske mil var så lange fra Sønderjylland til Kongens Nytorv; men da han nu endelig var kommet herhid, havde han befundet sig godt og følt sig velkommen.

Kindt (1910) havde også befundet sig vel, ikke blot ved denne, men ved mange andre frokoster, hvor han havde fundet en særlig tone, en kreds hvor folk var i forbindelse med hinanden, nok lidt smådrilske, men til gengæld »fri for papirlænker«. Det var med vemod han nu så i øjnene, at han på

grund af noget gammelmandsskrøbelighed i den ene hofte nok ikke ville kunne komme for fremtiden (- Bestyrelse og vantro).

Da vi nu var så mange, var der jo også bedre dækning over årgangene, og jeg tror, at de fleste fandt nogle jævndrende at sætte sig hos; ned ved nachspiel'et hos Hviid var vi 13, beherskede helt det ene mellemlokale og snakkede løs om alt mellem himmel og jord og mellem årgang 1907 og 1971.

Ti næste år ses vi første gang torsdag den 4. jan. kl. 1215 og derefter er det 1/2.

N. S.

Noget reaktionære reflexioner

af Paul Rantzau (fortsat fra side 194-1972)

Ganske vist har kirken pligt til at vedligeholde den Ramel-Sehested'ske begravelse; men spørgsmålet er, om den ikke kunne flyttes (53) enten til et andet sted i kirken eller til et kapel på kirkegården indrettet til samme formål. En værdig og pietetsfuld flytning bør man ikke vige tilbage for - om »nedkuling« er der ikke tale. Ved samme lejlighed burde de tiloversblevne 3 kister i Just Høghs kapel flyttes, så også dette smukke rum - det tidligere liberier - kunne genopstå fra døden til fornyet kirkeligt liv. Den oprindelige forbindelse mellem sakristiet (54) og liberiet burde i så fald reableres, hvorved lysforholdene i sakristiet ville blive langt bedre end nu (55).

BENEDIKTS OG BERNHARDS KAPEL

Det sydligste af kirkens østkapeller - ordensstifterne Benedikts og Bernhards kapel i korsarmen umiddelbart neden for dormitorietrappen - er det eneste af kirkens kapeller, hvori man ikke har installeret en kostbar og monumental begravelse (56), men desværre har man,

ligesom i de andre, indbygget en gravkælder (57), der ganske ødelægger det smukke tøndehvælvede rum (58), hvis oprindelige gulv kun har ligget ét trin højere end kirkegulvet. Adgangen til kapellet spærres af et højtsiddende gitter under hvilket er anbragt en stor centralvarmeradiator... Selv om man skal være overordentlig varsom med »at føre tilbage til det oprindelige« – den moderne middelalderlige Klosterport i skrækkelig erindring, de fremdragne pragtfulde portaler som lysende forbillede, den planlagte genåbning af de to vestlige arkader in mente – så synes der mig her, som konsekvens af Nationalmuseets oprydning og ordning af gravkældrene, at være en oplagt mulighed for at give kirken et enestående interiør tilbage, og det uden at øve vold mod forholdene på stedet: *sløjf den grimme gravkælder, retablér den gamle gulvhøjde og genåbn vinduet i østmuren!* – I gulvet kunne passende anbringes prøver på de interessante keramiske fliser, som tidligere har prydet kirkegulv og klostergang, og som man senest har fundet eksempler på under den nyligt afsluttede opsigtsvækkende udgravning foran alteret (59).

SAXO GRAMMATICUS TIL AMINDELSE

Ved arkitekt Charles Christensens undersøgelser i 1932-33 (50) viste det sig, at de arkitektoniske forhold netop i Benedikts og Bernhards kapel er overordentlig interessante: i sydturen findes en døråbning med false, der viser, at dørfløjen må have åbnet *udad* – og da dette strider mod middelalderlig brug, må man slutte, at døren har ført *ind* i en nu forsvunden bygning: en forbindelse til klosterets biblioteksbygning, der strakte sig ikke langt fra dette sted mod øst? – Netop på dette sted kan man passende mindes den kirkens og skjaldskabets mand *Saxo Grammaticus*, der skabte vort nationale storværk *Gesta Danorum*, den Absalons klerk, hvis navn

traditionsmæssigt sættes i forbindelse med Sorø, der hverken på det gamle klostrets grund eller andetsteds har sat Danmarks største, og europæisk berømte, middelalderdigter et minde... det skulle da lige være den umulige *Saxos Celle* eller *Saxogade* (60)... i det sidste tilfælde bør man komplimentere bystyret for, at man i sin tid tænkte på manden!

På vej ud af kirken bemærker man med glæde, at den grimme måtte i midtergangen er fjernet, nu kan man se de dejlige gravsten. Det nye orgel med det ærværdige indre er en pryd for kirken og det ikke mindst, når det lader sine stemmer høre under Knud Vads (s 1955) mesterspil.

NOTER

- 53: foruden de 10 kister, der står i kapellet, er 4 hensat (1892) i Benedikts og Bernhards kapel (det sydligste af østkapellerne): Etatsråd Ove Ramel (1637-85); fru Mette Rosencrantz (1646-1730) O. R.s hustru; datteren frøken Else Ramel (1667-1732); og i én kiste tre børn af hofmester (1640-49) på Akademiet, fra 1649 rigsråd Henrik Ramel (1601-53): Henrik Ramel (født 1634), Otte Ramel (født 1635), Birgitte Sophie Ramel (født ?), alle formodentlig døde på samme tid (1648) og sted, jvf. J. B. Løffler: Gravmonumenterne i Sorø Kirke. Kbh. 1888.
- 54: »Af en Synsforretning fra 1623 ses det, at en stor Kiste med Breve gemmes her og 1639 kaldes Naborummet (Just Høgs Kapel) »Enden af Sakristiet«. Ramel Sehesteds Kapel maa da være den anden Ende.« Balslev (52) side 5; se også SORØ I, 266-67. Vilh. Lorenzen (50), 175, omtaler ikke nogen forbindelse imellem de to rum, der heller ikke er vist på Thurah's stueplan fra 1740'

rne (Danske Vitruvius II, 1749, tvl. 93; SORØ I, 284; Vilh. Lorenzen, 147); tilmuringen er sket efter 1650. Planen af kirken i SORØ I, 207 viser den tilmurede arkade som en blænding ind imod Høg's kapel, jvf. Vilh. Lorenzen, tavle XV (samme tavle findes i Balslev (50), 62), der ikke udviser denne detalje, og som heller ikke forefindes på stedet. – Thurah's stueplan er i øvrigt ikke alt for nøjagtig: vesttrappen er ikke anført, vestkapellet har arkade i nordre korsarms vestmur, østkapellerne har krydshvælvinger, skille-murene er gennembrudte, og der er arkader i højkorets nord- og syd-mur!

- 55: det nuværende lille vindue mod øst er moderne. Charles Christensen påpeger (50) interessante detaljer i forbindelse med det tidligere dobbeltvindue med søjle: måske har det fra begyndelsen slet ikke været et vindue men en niche inde i en forbindelsesbygning (?) til klosterbiblioteket. Lorenzen (50), 175, anser dobbelt-vinduet for oprindeligt.
- 56: vestkapellet, det gamle Jomfru Marias og levitternes kapel, blev overladt kansleren Christian Friis (1581–1631) til lejersted omkring 1625. I østkapellerne ligger fra nord til syd: Otto Thott (1703–85), Ludvig Holberg (1684–1754), overhofmester (1766–81) Wolf Veit Christoph von Reitzenstein (1710–81).
- 57: 11 tildels stærkt ødelagte kister står her; *intet* taler for opmagasinering af netop *disse* hedenfarnes støv på *dette* sted.
- 58: Vilh. Lorenzen (50) side 153: »En tidligt gennembrudt Syddør i dette Kapel kunde – som Døre i de tilsvarende Kapeller i de nævnte Kirker (PR: Holme og Løgum) – antyde at Gudstjenesten i den nye Kirke

først er bleven afholdt her, indtil den øvrige Del af Kirken blev færdig«... det ældste sted i kirken er en bedre skæbne værdig!

- 59: Vilh. Lorenzen (50) side 151, 171, 175; Danmarks Kirker (50), 51–53 (ill.); Hans Stiesdal: »Ligger neden for sin broders grav« (Skalk 6, 1970, side 3).
- 60: foruden Sorø har købstæderne København, Silkeborg og Ålborg en Saxo-gade, Kolding og Odense har en Saxo-vej, mens sidstnævnte by også flotter sig med Saxo-vænget!

Skolen, bladet og udviklingen

For ca. 2 år siden var der tegn i sol og måne, at Soranerbladet var ved at blive spændende og nutidigt. Hermed tænker jeg på det såkaldte uniformoprør, forårsaget af en lille klike elever, som aldrig burde have været elever på vor gamle skole, men oprøret blev jo en succes, idet rektor gav efter.

Denne svaghed fik pludselig adskillige gamle soranere til at fatte pennen og skrive læserbreve for og imod. Fact var, at på 3 måneder kom der flere læserbreve og dermed en mere interessant dialog i vort blad, end der har været tilsammen i de foregående 20 år.

Vort blad blev pludselig levende, man så frem til næste nummer i de måneder, men ak, bladets linie blev der ikke rokket ved, det varede 6 måneder, før bladet bragte en »Go' dag mand økse-skaft« forklaring forfattet af en af skolens lærere.

Vort blad har ikke ændret opfattelse af, hvad der skal stå i de forskellige numre, altid det samme med ændrede navne fra gang til gang.

Og hvad siger så teksten i et soranerblad?

1. Masser af artikler og kronikker om gamle hæderskronede, for det meste døde, elever.
2. En snobbekalender, hvor man kan læse om de få procent af vore kammerater, der er kommet til at figurere i avisernes spalter af den ene eller anden gode grund.
3. Oplysninger af runde festdage m.v.
4. Omtale af de store begivenheder, såsom afslutning, baller og lignende.
6. Sidst og ikke mindst de svulmende resultater af torsdag frokosten.

Disse ovennævnte ting skal sandelig ikke fjernes fra bladet, der er antagelig nogle få, der har glæde af at læse disse forskellige emner, men flertallet af os gamle, hvad med os? Tidens jag gør det for de fleste af os umuligt at besøge vor gamle skole, derfor flere nyheder fra vor gamle skole, vel at mærke før de bliver støvede.

Bevares de fleste ting, der er sket på skolen indenfor de sidste 10 år i demokratiets hellige navn, er jo ikke ligefrem glædelige ting, og denne demoralisering ser ud til at fortsætte. Nu skal der ikke være uniformstvang for elever, der bor udenfor skolen. Denne nyhed har også stået i landets blade, men ikke i Soranerbladet, hvor det var mest passende.

Den udvikling, der er i færd med at ødelægge vor gamle skole, vil uomtvistelig medføre, at det, der engang var noget af et adelsmærke, at være demitteret fra Sorø Akademi, vil gå hen og blive det modsatte.

Dette ville være en tragisk afslutning på det gode renommé, skolen og dens elever har haft igennem århundrede, men en naturlig følge af den mentalitet, at vi alle skal være lige, uanset om vi har evnerne til dette.

Jeg håber, at ovenstående vil kunne få andre til at gribe pennnen, og at vi ad denne vej kunne få vort blad lidt mere up to date. Vor skole må vi stiltiende se gå sin undergang i møde.

Kurt Stecher (R 49)

Jul i Sorø

Det lyder som et eventyr, men sandt er det alligevel: Redaktør *Osc. Linnell*, den suveræne behersker af skribenter, abonnenter og annoncører, forelægger for 20. gang »Jul i Sorø«; thi glæde sig alle soransk-interesserede; indholdet er nemlig af fin kvalitet og vel udvide kendskabet til den lille by med den store kirke betydeligt.

Tilknytning til kirken markeres straks ved omslaget: Et stemningsfuldt farvefoto »Munketrappen i Sorø Kirke« (af Sven Gerner Andersen). Det er ubetinget det smukkeste omslag blandt de udkomne 20 hefter. Man ser i ånden munkene begive sig fra klosteret ad trappen ned i kirken for at synge deres bedetimer, horæ *canonicæ*. Bud fra kirken i nutiden bringer pastor *Torben Højlands* juleprædiken; med juleevangeliet som udgangspunkt ønskes, at vi alle kan istemme »Nu tændes lys i Skyggens Land«.

Det historiske bidrag, heftets tyngdepunkt, skyldes pastor *Elna Bækdorf*, der i en omfangsrig afhandling »H. C. Andersen og Sorø« med stor grundighed gennemgår eventyrdigterens berøring med Sorø og de dengang levende berømte personligheder, bl. a. Ingemann og Hauch. Digteren vurderede soranerne højt med undtagelse af den taktløse Peder Hjort. Også Ingemanns trofaste hushjælp Sophie Rasmussen får en smuk omtale. (Hun levede endnu i min barndom og kaldtes altid Sophie Ingemann).

Soranere fra senere tider karakteriseres af henholdsvis overlærer *Gunnar Dam* (broder til Folmer Dam, Ankerhus) og redaktøren. Førstnævnte tegner et sympatisk billede af Akademiets sanglærer, organist Valdemar Tscherning (1869–1928; i årene 1910–28 i Sorø); han var et inciterende og inspirerende menneske, der forstod at indgyde sine elever interesse for sang. I ferien har jeg haft mange samtaler med ham; og

jeg mindes ham med taknemmelighed.

I »Sorødrengen, der blev dansk industris førstemand«, interviewes direktør H. Stevenius-Nielsen og beretter dels om Sorø-årene, dels om de næste 52 år, der i særlig grad prægedes af hans indsats i »Superfos A/S«. Hans far, 1886-94 blå gendarm, senere landbetjent i Sorø, var et betydeligt menneske; han besad et overordentligt kendskab til Sorø-egnens dubiose eksisterer; manglende man en oplysning, kunne man trygt henvende sig til landbetjenten.

På græsen mellem gl. og nye tider står advokat H. C. Langkjær, 88 år gl., men endnu aktiv. Han fortæller fornøjeligt og anskueligt om Sorø med mange muntre småtræk - pastor *Paul Honoré* har formidlet stoffet.

Om Chr. IVs gamle kro og egnsmuseumset på Storgade orienterer museumsleder *Otto Nielsen*; museet har i de senere år fået en vitaminindsprøjtning og er højst seværdigt.

Kunstmuseet i Sorø har i det forløbne år fået højst værdifulde nyhvervelser, bl. a. C. Constantin Hansen, P. C. Skovgaard, Larsen-Stevns og V. Haagen-Müller. Gengivelsen i hæftet er en fryd for øjet (gæk ind i museet og se originalerne), og man får som sædvanlig fin gennemgang af dr. phil. V. *Thorlacius-Ussing*.

Sporten i Sorø belyses udførligt af sparekassebogholder *Henning Malmberg*.

For dem, der tillige holder af at supplere deres viden gennem billeder, er der en overvældende rigdom, dels illustrationer til artiklerne, billedkavalkade over årets gang, skolebilleder og talrige af egnens personer.

Som tillæg medfølger et nyttigt register for »Jul i Sorø« 1963-72, der dokumenterer disse hæfters berettigelse og rige indhold.

Vi ældre læser hæftet med erindringens og genkendelsens glæde (blandet med lidt vemod - »De svandt, de svandt,

de glade Barndoms Dage«), for de midaldrende og yngre er det en indførelse i en rig kultur.

P. Sch.

Dødsfald

Jens Hannibal Brohm

* 17. februar 1897 - † 15. november 1972

Jens Brohm tilhørte en kendt forpagterslægt fra Bavelsgaard; tre brødre har foruden ham gået på Sorø; det samme gælder et par brodersønner samt fire fætre af familien Kaarsberg og hans hustrus broder; tilknytningen til Sorø har været anselig, og stedet indtog en stor plads i hans hjerte.

Brohm, der optoges i 1 ml. 1908, blev student 1916, cand. phil. 1918 og uddannedes ved landvæsenet; på sine ældre dage var han sekretær. Hans tilknytning til landbruget suppleredes i en stærk interesse for ridning og jagt. Han holdt meget af Sorø og var i sin omgang med soranere altid venlig og imødekommende. Man vil mindes ham som en god og tiltalende soranerkammerat.

Gamle soranere og soranske noter

Soransk Samfund lykønsker følgende kammerater, der har rund fødselsdag i februar 1973.

2. Chefmetallurg *Hans Rose* (f. 1893), Platanvej 22 A II, 1810 Kbhvn. V.
3. Fabrikant *Svend Høfler* (f. 1898), Rørholmegade 18, 1352 Kbhvn. K.
3. Læge *Peter Leth-Sørensen* (f. 1913), Storegade 52, 6862 Tistrup.

3. Handelsråd *Sven-Aage Andersen* (f. 1923), Schreibervej 16, A-1190 Wien, Østrig.
5. Journalist *Leif Blædel* (f. 1923), Skovgaardsgade 3, 2100 Kbhvn. Ø.
10. *Knud Henriksen* (f. 1903), på skolen 1915-19. Hvem kan oplyse adressen?
11. Lektor *Ernst Kiørboe* (f. 1883), Carstensagde 11 (Havehuset), 6270 Tønder.
12. Godsejer, kammerherre *Peter Fabricius* (f. 1913), Lyngbygaard, 4242 Boeslunde.
12. Overassistent *Erik Foght* (f. 1913), Amager Boulevard 122, 2300 Kbh. S.
13. Proprietær *Chr. Engelsborg Olsen* (f. 1903), Grydebjerggaard, Tjæreby, 4000 Roskilde.
14. Cand. jur. *H. A. Møllerup* (f. 1883), Tersløsegaard, 4293 Dianalund
19. Skovrider *Carl H. Lorenzen* (f. 1888), Engvangen 7, 8732 Hovedgaard.
19. Ambassadør *Mathias Wassard* (f. 1893), Lekkende Skovridergaard, Dyrlev, 4734 Allerslev.
21. *Herbert Benmet de Linde Schmidt* (f. 1893), p åskolen 1906-09. Hvem kan oplyse adressen?
23. Civilingeniør *Jens Martin Erle* (f. 1883), Gl. Kongevej 137, 1850 Kbh. V.
26. *Edvard de Neergaard* (f. 1913), sidst kendte adresse: St. Antonio, Texas, U.S.A.
28. Øjenlæge *Ejnar Thykier-Nielsen* (f. 1903), Sophienbergvej 41, 2960 Rungsted Kyst.
28. Civilingeniør *Stig Gravsén* (f. 1923), Alleen 20, 2850 Nærum.

Noter

På Holbergs fødselsdag hædrede Soransk Samfund på traditionel vis hans minde ved en krans på statuen foran Det Kongelige Teater. Det var - som i

den sidste snes år - Bjørnestad, der ydede hyldesten på Soransk Samfunds vegne.

Cand. med. Per Vagn-Hansen (R 1957) er ansat som adjunktvikar på medicinsk-epidemiisk afdeling på Marselis Hospital i Aarhus.

*

Præsidentvalget i USA gik som ventet, men for Soranerbladets læsere har det i den forbindelse størst interesse, at Soraneren Poul Hoiness (S 1966) sammen med Christian Winther fra Washington kommenterede valget i dansk radio. Hoiness har specialiseret sig i Amerikansk politik og er for tiden ansat ved Department of Political Science ved Universitetet i North Carolina.

*

Lis Hooge Hansen (1949) har nogle måneder virket som gæsteprofessor ved Kunstakademiets billedhuggerskole. - Første kvindelige og den hidtil yngste professor.

Adresseændringer bedes meddelt til

SORANSK SAMFUND: Kassereren

Civilingeniør S. Kamman

Tobaksvejen 10

2860 Søborg

Tlf. (01) 69 11 44

Postgiro 1710

SORANERBLADET: Redaktion

Otto Fog-Petersen

Carl Plougsvej 27

3460 Birkerød

Tlf. 81 51 80

SORANERBLADET: Ekspedition

Erik Sanders

Tange

8850 Bjerringbro

Palm Greisens Eff.

**SVEGARDS
BOGHANDEL
SORØ**

TELEFON (03) 63 00 27
POSTKONTO 7163

ORLA NIELSEN

(03) 63 02 58

Byens førende forretning i
Akademibeklædning

**SORØ
BOGHANDEL
v/o. Nordentoft**

Advokat

HARALD QVIST

Landsretssagfører

Mødeberettiget for Højesteret

Frederiksberggade 25

(01) 12 32 64

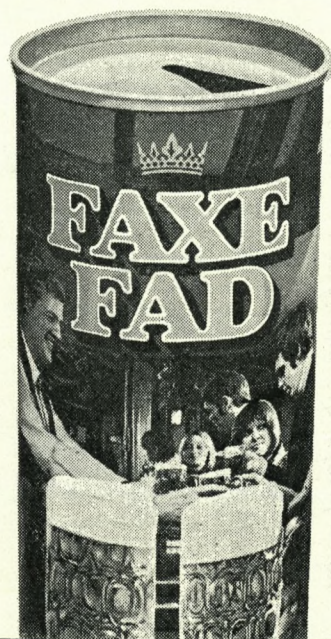
Lrs. G. Tage Nielsens efft.

*SORANER! hvornår gik du sidst tur i Filosofgangen
med din kone?*

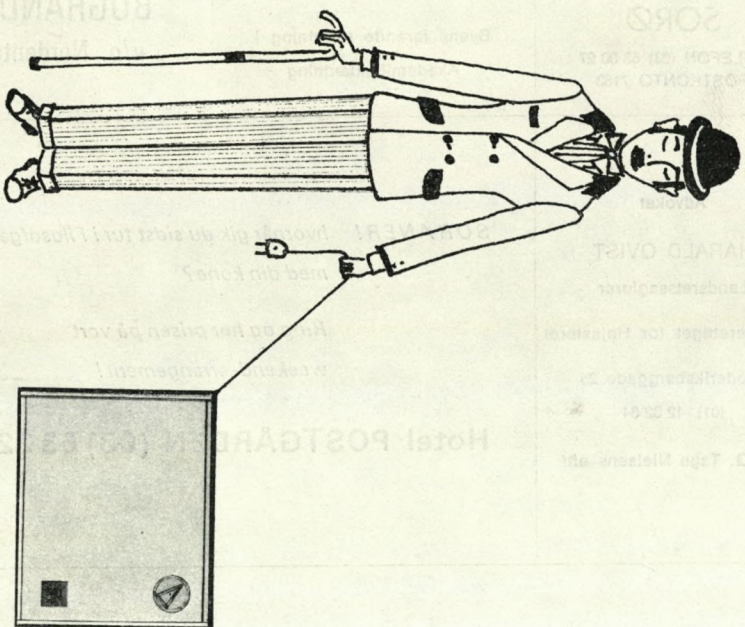
*Ring og hør prisen på vort
weekend-arrangement!*

Hotel POSTGÅRDEN (03) 63 22 22

**Mere øl.
Mere smag.
Mere stemning.**

HR FULDMÆGTIG
LOUIS VICTOR A MATHIESEN
VESTERBROGADE 20B-3 IV
79 KØBENHAVN V

Stil, kvalitet og varme.

PRISME panelradiatorer
Heat-Master radiatorer
Stråleovne
Como-air varmeblæsere
Infra strålearmatur
Dyppekogere
4-Toaster brødristerere
Oliefyldte radiatorer

O & N ELECTRIC A/S · ELLEKÆR 3 · 2730 HERLEV

Skandinaviens mest alsidige fabrik for el-varme